

Schloss Schönhausen, Majakowskiring en Bürgerpark

Een wandeling door Berlijn-Pankow

De wandeling begint en eindigt bij het U-Bahnstation Pankow. Je loopt langs het idyllisch gelegen Schloss Schönhausen, de Majakovskiring waar de vroegere villa's van Walter Ulbricht, Wilhelm Pieck en Erich Honecker liggen, het Bürgerpark met daar doorheen het riviertje de Panke en het Rathaus Pankow.

Lengte deel 1: 4,5 km

De wijk Pankow

Pankow is het noordelijkse stadsdeel van Berlijn. Het stadsdeel bestaat uit een groot aantal vroegere dorpen. Deze wandeling loopt door twee van die dorpen: Pankow(-dorp) en Niederschönhausen. De wijk is interessant omdat hij een grote rol speelde in het politieke leven in de DDR. Verder staat er een aantal opvallende villa's, gebouwd door rijken aan het einde van de negentiende eeuw. Het is een groot contrast met de huurkazernes die in diezelfde tijd in het aangrenzende Prenzlauer Berg werden gebouwd. Met zijn rust en ruimte was de wijk aan het riviertje de Panke in de eerste helft van de twintigste eeuw geliefd bij dagjesmensen uit het centrum van Berlijn. Een wandeling door Pankow betekent nog steeds een rustige wandeling. Vooral iets voor mensen die de drukke stad met al zijn highlights even willen ontvluchten of die eens een andere kant van Berlijn willen zien.

De Wandeling

1. Loop het U-Bahnhof Pankow aan de voorkant (Florastrasse) uit en ga naar rechts. Steek bij de stoplichten naar links over. Je loopt nu over de Berliner Strasse. Verderop rechts, net voorbij de Hadlichstrasse staat het Jüdisches Waisenhaus.

A. Jüdisches Waisenhaus

Dit voormalige joodse weeshuis behoort tot het joods cultureel erfgoed. Het gebouw is na de val van de muur volledig gerenoveerd. Pronkstuk is het cassetteplafond van de gebedszaal op de tweede etage. Het werd bij toeval ontdekt toen tijdens de restauratie gipsplaten die in DDR-tijd tegen het plafond waren gemaakt, werden verwijderd. Op de onderste etages is de bibliotheek van Pankow gevestigd.

2. Loop de Berliner Strasse uit. Je komt nu bij de Breite Strasse. Links zie je een rode kerk.

Alte Pfarrkirche

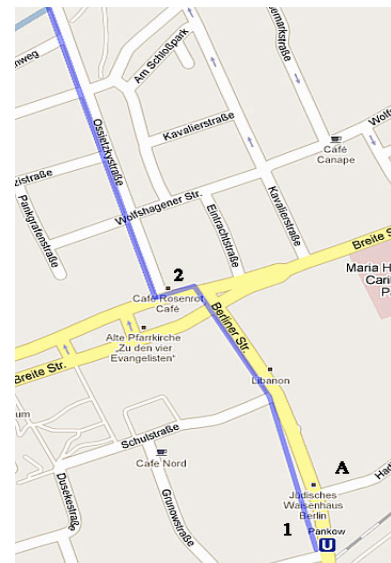
De rode kerk is de oudste kerk in Pankow (15de eeuw). Hij staat aan het oostelijke uiteinde van de zogenaamde 'Anger', een gemeenschappelijke grasweide die als centrum diende voor de bevolking van de 'angerdorpen'. (Pankow was vroeger zo'n dorp dat was opgebouwd rond een dergelijk centrum.) De kerk speelde een belangrijke rol in het protest tegen het DDR-regime. Hier vonden manifestaties en concerten plaats.

Steek vanuit de Berliner Strasse de Breite Strasse over en loop iets naar links. Ga de eerste straat rechts de Ossietzkystrasse in. Volg de Ossietzkystrasse. Verderop kruis je de Panke, het riviertje waarnaar de wijk is genoemd. (We komen de rivier later nog tegen.) Aan het eind van de Ossietzkystrasse zie je voor je het Schloss Schönhausen. Links en rechts van de weg staan bijgebouwen. In het gebouw links vonden in 1990 de rondetafelgesprekken plaats die leidden tot de eenwording van Duitsland. Loop door tot aan het slot. Bij het slot gekomen, gaat de wandeling dadelijk verder naar links, de Tschajkowskistrasse in.

B. Schloss Schönhausen

Schloss Schönhausen behoort tot de weinige paleizen in en rond Berlijn die de tweede wereldoorlog ongeschonden zijn doorgekomen. Het paleis, ontstond in de zeventiende eeuw en was lang in het bezit van de

Bron kaarten: GoogleMaps

Pruisische vorstenhuizen. Het werd vooral gebruikt als buitenverblijf. Na de val van de monarchie werd het paleis in 1920 eigendom van de Pruisische staat.

Tijdens de nazi-tijd werd het paleis gebruikt om 'goede' kunst te tonen en 'foute' kunst op te bergen. In de DDR-tijd was het eerst ambtswoning van president Wilhelm Pieck. Later diende het als gastenverblijf waar mensen als Fidel Castro en Michael Gorbatschov verbleven.

In het Schloss wordt middels exposities een beeld gegeven van de geschiedenis van het gebouw. Er worden delen getoond van het interieur die nog stammen uit de 17de en 18de eeuw. Daarnaast is een aantal ruimten nog in dezelfde staat als toen het gebouw in DDR-tijden dienst deed als ambtswoning.

Veel mooier dan het paleis is de paleistuin. De tuin is in 1664 aangelegd en daarna vaak uitgebreid. In het park staan eeuwenoude eiken, beuken en platanen. Sommige eiken zouden nog deel uitgemaakt hebben van de bossen die hier waren voor het gebied werd gecultiveerd. Brede loopwegen maken het park toegankelijk.

3. Om het park te bezoeken loop je naar rechts, om het slot heen. Onze wandeling gaat naar links verder, de Tschajkowskistrasse in. Daarna ga je de eerste straat links de Stille Strasse in. Aan het einde van de Stille Strasse kom je bij de Majakowskiring.

Majakowskiring

De Majakowskiring is aan het begin van de twintigste eeuw ontstaan. Rijken bouwden hier hun villa's. In DDR-tijden werd dit gebied ook wel het Städtchen (stadje) genoemd. Het gebied werd door een muur afgescheiden van de omgeving. Hier woonden de meeste regeringsleiders en andere notabelen.

Tegenover de Stille Strasse (nr. 58) staat het huis waar Erich Honnecker en zijn vrouw Margot woonden (C). Als je naar links loopt zie je verderop rechts op de hoek (nr. 2) de Villa Kasbaum (D). De villa (1900) in neoklassieke stijl is een van de eerste bouwwerken die hier werden neergezet. Als je met de bocht mee naar rechts loopt, zie je verderop aan de rechterkant (nr. 28-30) het huis waar Walter Ulbricht woonde (E). Hij was de belangrijkste vormgever van de DDR en partijleider van 1950 tot 1971. Tegenover Ulbricht (nr. 29) woonde Wilhelm Pieck (F), de eerste en enige president van de DDR (1949 tot 1960). Na zijn dood heeft de DDR geen president meer gehad. Eigenlijk al tijdens zijn ambtsperiode was het partijleider Walter Ulbricht die de eigenlijke macht had.

4. Volg de Majakowskiring verder en ga met de bocht mee naar rechts. Ga halverwege de bocht linksaf het korte straatje in. Je komt nu bij de Grabbeallee. Ga linksaf de Grabbeallee op. De bakstenen gebouwen aan de linkerkant (nr. 14 tot 26) zijn een mooi voorbeeld van het nieuwe bouwen rond het tweede decennium van de twintigste eeuw.

G. Grabbeallee 14 - 26

Deze bouwwijze is een reactie op de huurkazernes die vooral eind 19de eeuw uit de grond schoten. De in 1908 gebouwde woningen bestaan niet meer uit woonblokken die tegen elkaar aan rond steeds donkerder wordende hofjes naar achter zijn gebouwd. De woonblokken staan rond binnentuinen die open zijn naar de straat toe en die daardoor zorgen voor lichte woningen die veel vriendelijker ogen dan de huurkazernes. Deze woningen waren ook al wat luxer met inpandige toiletten en meer ruimte voor de bewoners.

5. Loop de Grabbeallee uit. Je komt nu bij de Schönholzer Strasse. Voor je ligt het Bürgerpark. Het is zeker de moeite waard om even door het park te lopen. Onze wandeling gaat dadelijk verder naar links over de Schönholzer Strasse.

H. Bürgerpark

Het park ligt aan de oever van de Panke. Het is in 1854 als privépark in Italiaanse stijl aangelegd. In 1907 kwam het in handen van de gemeente Pankow en werd het park opengesteld voor het publiek. Het park werd al snel een van de trekpleisters voor mensen die vanuit het centrum van Berlijn op vrije dagen hier naartoe kwamen om in de buitenlucht te vertoeven. Nog steeds is het park een oase van rust. Je vindt in het park onder andere een buste van de schrijvers Heinrich Mann en J.R. Becher. De belangrijkste blikvangers zijn echter de 'Panke' die door het park stroomt en de rozentuin die aan de oever van het riviertje ligt.

6. Loop naar links over de Schönholzer Strasse. Aan de rechterkant, op de hoek met de Kreuzstrasse, ligt Gaststätte am Bürgerpark.

I. Gaststätte am Bürgerpark

In deze Gaststätte proef je nog de sfeer van de DDR. Het houdt het midden tussen een huiskamer en een restaurant. Je kunt er de hele dag door eten, maar ook gewoon een kop koffie drinken. Je treft er buurtbewoners, vertegenwoordigers die even pauze hebben en toevallige toeristen. Op het menu staan traditionele Duitse gerechten: Eisbein (afhankelijk van de grootte 5 tot 8 euro), paardenvlees (8 euro) en zult van het huis (4,50 euro).

7. Volg de Schönholzer Strasse. In de volgende bocht gaat die over in Breite Strasse. Loop me met de bocht. Rechts, het rode gebouw, is het Rathaus Pankow.

J. Rathaus Pankow

In het begin van de twintigste eeuw was Pankow met Charlottenburg de rijkste voorstad van Berlijn. De burgemeester vond dat bij die status een representatief stadhuis hoorde. In juli 1901 werd de eerste steen gelegd en nog geen anderhalf jaar later betrok de burgemeester de ambtswoning op de eerste etage. Het gebouw werd in 1903 volledig in gebruik genomen. Het nieuwe stadhuis belichaamde de trots van de bewoners van Pankow. De eerste huwelijksvoltrekkingen gebeurden onder grote belangstelling van de bevolking. Nu zetelt in het stadhuis de stadsdeelraad van Pankow (13 Wijken waaronder Pankow, Prenzlauer Berg, Weissensee en Niederschönhausen.)

8. Volg de Breite Strasse en ga de eerste straat rechtsaf de Mühlenstrasse in. Voorbij nr 6 ligt rechts een braakliggend terrein. Aan het einde van dit terrein, vlak voor de bebouwing weer begint, ligt rechts achter de bomen de voormalige Schultheiss brouwerij (K). Het was een van de vele brouwerijen in dit deel van de stad. Het gebouw is een typisch voorbeeld van de brouwerijen die in de negentiende eeuw in Berlijn uit de grond schoten. Verderop kruist de Mühlenstrasse met de Florastrasse. Ga hier linksaf de Florastrasse in. Aan het einde rechts ligt het U-Bahnhof Pankow. Hier eindigt onze wandeling.

Peter van der Laak voor berlijninfo.nl 2012 Stichting Kavelpraet Nijmegen